

Томислав Жуџић

ОБРАДА ПРОШЛОСТИ ЦРНЕ ГОРЕ У ЧАСОПИСУ „СПОНЕ“

На иницијативу групе ентузијаста уз подршку друштвено-политичке заједнице Никшића покренут је септембра 1969. године часопис за књижевност, културу и друштвени живот „Споне“. Повод је био организовање Никшићких књижевних сусрета, на којима су учествовали познати књижевни ствараоци из свих република и покрајина, као и млади литерати Никшића и њихови гости.

Обраћајући се читаоцима, Редакција часописа у првом броју истиче шта их је мотивисало да покрену овај часопис. Њихов циљ је да буде општејугословенски и да преко Никшићких књижевних сусрета доприне се братству и јединству наших народа. Све то треба научно непристрасно пребрати и оцијенити да бисмо знали шта културном баштином треба да називамо.

У провинцији се покреће часопис симболичког имена „Споне“, док се националне задјевнице шире међу нашим народима и народностима.

У погледу гајења и издавачке дјелатности Никшић се има заиста чиме похвалити. Настављајући искуство штампане ријечи у Никшићу се испољила брига прогресивних друштвених снага да економски развитак сукцесивно прати култура и штампана ријеч, као својеврсни облик надградње, дају нам могућност да дамо праведан суд за учињене напоре културних посленика.

Никшић је прву штампарију имао 1898. године. Тада се покрећу листови „Невесине“, а касније „Оногошт“. Нешто касније појављује се „Народна мисао“ 1906. опозициони лист. Између два рата оживљени су напори да се преко штампане ријечи шири култура. Покренути су нови листови „Слободна мисао“, „Глас народа“ и „Радни народ“. Излазе и два часописа „Развршје“ и „Ваљци“ за савршени умјетнички и социјални

живот због чега су често забрањивани од тадашњих власти. Осим тога штампано је око 100 популарних брошура и књига. Послије другог свјетског рата наставља се издавачка дјелатност нарочито са „Никшићким свескама“, чији је задатак да обради читаву културну историју Никшића од најстаријих времена до данас (Гојко М. Килибарда бр. 8/1912).

У оквиру све те активности као што смо већ истакли појављује се и часопис „Споне“.

Ако би извршили временску периодизацију, онда се види да је највише радова из историјске прошлости Никшића и Црне Горе у XIX и XX вијеку нарочито о периоду између два рата и револуције. Нарочито је значајан рад Јевта Миловића „Три табака рукописа и Пјеваније“, Сима Милутиновића, и „Траговима једне легенде“ Гојка М. Килибарде (број 5–6/1971. г.).

Божидар Ђоковић даје кратак преглед историје Никшића, а Гојко М. Килибарда кратак преглед издавачке дјелатности у Никшићу „Седам деценија издавачке дјелатности у Никшићу“ (број 8. V 1972).

Број 9–10 из 1973. године такође је посвећен периоду XIX вијена кроз радове Војислава Миљанића „Никшићка Дуга у вријеме Невесињског устанка“ и Гојка М. Килибарде „О постанку назива племенске области Бањани у Црној Гори“, у сваком броју се дају прегледи старих листова и часописа.

Од првог броја 1980. године „Споне“ издаје општинска самоуправа интересна заједница и научних дјелатности и Центар за информативну дјелатност Никшић. Овај број „Спона“ је тематски и посвећен је Титу и његовом револуционом раду. Посебно је у овом броју апострофиран револуционарни покрет у Црној Гори. О успону револуционарног покрета и његовог идејно-политичког сазивања говоре научни радови у овом броју: др Јована Р. Бојовића „Покрајинска конференција КПЈ у Барама Жугића и Титово виђење револуционарног покрета у Црној Гори“, др Зорана Лакића „Титове иницијативе у развоју револуционарне власти у Црној Гори“, др Томислав Жугић „Људске жртве и материјална штета Црне Горе и Никшића у другом свјетском рату“. Ту је и ликовна изложба „Тито у дјелима ликовних умјетника, са посебним освртом настанка Титових портрета у дјелима ликовних умјетника Аугустинчића, Милуновића, Кршинића и других.

И бројеви 2, 3 и 4 из 1980. у првом дијелу су тематски – посвећени су стотој годишњици објављивања Енгелсовог „Анти-Диринга“. Објављена су саопштења са научног скупа који је организовао Наставнички факултет посвећен овом јубилеју. То су: Богдан и В. Шешива, Андрије Б. Стојковића, др Милорада Бертолина, др Видака Вујачића, Ратка Р. Богојевића, др Слободана Вукићевића, др Обрена Благојевића, др Влајка Петковића, Предрага Алексића. Они су у својим радовима изворно и научно освијетлили ово значајно дјело марксистичке литературе.

Сви бројеви из 1981. године су тематски и посвећени су јубилеју револуције 40-годишњици 1941–1981. године. Посебно истичемо рад Милије Станишића „Црна Гора 1941“. Станишић истиче специфичности тринаестојулског устанка у Црној Гори. Затим, рад Велизара Перуновића „Четири мртве страже“. Регистровани су и говори приликом откривања спомен обиљежја истакнутим револуционарима овог краја. Запажен је и рад из археологије од Звездане Вушовић – Лучић, „Керамика Црвене Стијене“ једног од најзначајнијих локалитета у овом дијелу Црне Горе.

У броју 1–2 издвајају се рад Јована Лучића „Стаљинова теорија и политика међунационалних односа“ и др Бранка Ковачевића „Традиционални морал у црногорским народним пјесмама“. Душан Ј. Мартиновић приказује „Зету“ књижевни часопис с краја 19 вијека.

У броју 1–2 мај 1982. др Зоран Лакић „Нове научне истине о НОР-у револуцији у Црној Гори (Милија Станишић „Токови револуције у Црној Гори“).

Цијенећи богату и значајну издавачку дјелатност Никшића почев од 1898. године и рад Владимира Петрушића на библиографији никшићких издања, Редкација је у броју 3 из 1983. године одлучила да објави Библиографију књига, брошура, листова и часописа, штампаних и изданих у Никшићу од 1898. до 1941. Тако је у овом периоду објављено 367 књига и брошура из различитих области и дисциплина, затим 11 легалних и илегалних листова и три часописа. Сигурно је да ће ова библиографија читаоцима помоћи да стекну увид у издавачко-штампарску дјелатност у Никшићу.

Према томе „Споне“ су за ово кратко вријеме одиграле значајну улогу и значајно допринијеле обради црногорске прошлости. Часопис је из броја у број пратио савремени умјетнички, културни, научни и друштвени живот не само Никшића, већ и шире Црне Горе и Југославије.